

ÖRDÖG FERENC 2008: *VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK*
NAGYKANIZSA, CZUPI KIADÓ, 402 LAP + 1 LAP TÉRKÉPMELLÉKLET

BÜKY LÁSZLÓ

Méltányos és illő volt Ördög Ferenc tanulmányai zömének kötetbe foglalása. A megjelenés a szerző hetvenötödik életéhez kapcsolódik. Hajdú Mihály mutatja be Ördög Ferenc pályáját (11–8), amely az utóbbi fél évszázadban meglehetősen ritka futású, ugyanis a szegedi egyetem magyar szakának elvégzése óta mindig középiskolai tanárként munkálkodott, kutatói és felsőoktatási tevékenysége e mellett bontakozott ki. Hajdú részletes, tárgyhű élet- és pályarajzot ad a szerzőről, kinek első nyelvészeti írásaiból a Néprajz és Nyelvtudomány is közölt (Ördög 1962). Hajdú Mihály bevezetője, köszöntője Ördög magánéletéről is tájékoztat: gyermekkoráról, tanulmányairól, családi viszonyairól olvashatni, ami nem csupán azért öröndetes, mert a magyar nyelvészek pályaképsorozatába (Bolla 2005–2006) Ördög Ferenc sem kerül(hetett) be – egyébként is az érdemes kutatók-tanárok életéről többnyire meglepően kevés adat lelhető fel –, hanem azért is, mert így láthatni: emberi tartásból és immár a tudomány iránti elkötelezettségből is példa lehet.

A gyűjtemény tanulmányai tíz fejezetben sorakoznak, e fejezeteket tematikus rend alakítja, amely által részben látható a szerző munkásságának fő területe. Az első tanulmánycsoportot a Földrajzi nevek (21–77) cím fogja össze. Olvasható a Zala megye földrajzi nevei (Zalaegerszeg, 1964) kötethez Végh József társszerzővel írott bevezetője. Mint ismeretes ez a munka volt a magyarországi földrajzi neveinek összegyűjtését elindító kötet, s ekként olvasva e bevezetőt, ma már tudománytörténeti jelentőségű. A többi tanulmány pedig azt mutatja, Ördög Ferenc nem marad a taxatív sorolt adatok halmozásánál, hanem bemutatja a helységnevek rendszerét (A Zala megyei helységnevek rendszere, 43–52).

Számosabb dolgozat van a Személynevek című fejezetben (81–191). A szerző első munkái már kapcsolódtak e témakörhöz, amint fentebb már említve volt. A Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén (Budapest, 1973.) címmel megjelent Ördög-monográfia előkészítése és utólagos hasznosítása mutatkozik meg e dolgozatokban, amelyeknek föltűnő a témagazdagsága. A szerző némelyik írása kutatás-módszertani tapasztalatát és gyakorlatát mutatja be (Theoretische und methodische Fragen eines umgarischen regionalen Personennamen-Atlasses, 86–90). Foglalkozik a tanulmányíró a gazdát cserélt becézőnevekről, az asszonyok népnyelvi megnevezéséről, a gyászjelentésekben szereplő ragadványnevekről é. i. t.

A névvizsgálatok szükségképpen viszik a kutatót különböző rokon tudományágak területére. Így művelődéstörténeti tanulmányoknak tarthatók például a Magyar Szent Korona országaiban folyó római és görög katolikus anyakönyvezés kezdeteiről, a harangnevekről, a patikanevekről írottak (195–236). Vannak tanulmányok, amelyek stilisztikai, szociológiai, helyesírás-történeti, nyelvjárási, illetőleg nyelvjárástörténeti

és tudománytörténeti jellegűek is, ezek szintén fejezetekbe sorolva olvashatók (239–307). S föltétlenül megemlítendő, hogy egyik-másik itt olvasható dolgozat ugyancsak a szerző egyik nagyszabású munkájához kapcsolódik, amelynek gazdag anyaga egyháztörténeti, szociolingvisztikai, genealógiai forrása a jelen és jövő kutatóinak (Zala megye népességösszeírásai és egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1745–1771. I–IV. Budapest – Zalaegerszeg, 1991–1993.). A Pais Dezsőről, Pländer Ferencről és Markó Imre Lehelről – akik bizonyos ideig rendre Zala megyéhez, illetőleg Nagykanizsához köthetők – írottak a szerző tudománytörténeti vonatkozású munkáját képviselik. Amint Hajdú Mihály bevezetőjében kifejti, Ördög Ferenc máig gyulajinak tartja magát (12), de mert „Zala megyei fiává fogadta”, ő is hű lett ehhez a néphez és tájhoz (14). Talán érdemes megjegyezni, hogy Rédei (Radanovics) Károly (1932–2008) szintén nagykanizsai (pontosabban kiskanizsai), s hogy rövidke ideig Szépe György is tanárkodott e városban. E sorok írója már korábban jelezte kanizsai kapcsolatát Ördög Ferencsel (Büky 2005: 124).

A gyűjteményes kötet többi tanulmányaival éppúgy segít(het)ik a további vizsgálatokat és a kutatókat, amint erre Ördög Ferenc alaputatásként kidolgozott monográfiái, művei amúgy is nagy lehetőséget adnak. Ehhez támasz az Ördög Ferenc nyelvtudományi publikációi 1962–2008 című bibliográfia a könyvben (309–21), amelyben – címével ellentétben, de nem haszontalanul – a gimnáziumi tanár egyes szerkesztései is felsoroltatnak. A könyv egészének használhatóságát a tárgy-, név- és szómutató (323–34) támogatja.

* * *

Bolla Kálmán szerk 2005–2006: *Magyar nyelvész pályaképek és önvallomások I–II*, Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, Zsigmond Király Főiskola.

Büky László 2005: Ördög Ferenc: *Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához*, Akadémiai kiadó, Budapest, 2002. 959 lap, *Magyar Nyelvőr* 129, 123–4.

Ördög Ferenc 2002: *Helynévmutató Csánki Dezső történelmi földrajzához*, Budapest, Akadémiai Kiadó.

Ördög Ferenc 1962: A gyulaji keresztnévek becéző alakjai, *Néprajz és Nyelvtudomány* 5–6, 79–83.